

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кафедра політології та міжнародних відносин

Курсова робота з дисципліни

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

на тему:

**«Сучасні однопалатні парламенти зарубіжних країн:
порівняльний аналіз»**

Виконав:

ст. групи МВ–34

Чабуркін П.С

Науковий керівник:

д. політ. н., проф. Хома Н. М.

Львів – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ МОНОКАМЕРАЛІЗМУ	4
1.1. Поняття, сутність і характерні риси монокамералізму.....	4
1.2. Становлення монокамералізму та його розвиток у світовому політико-правовому процесі.....	7
РОЗДІЛ 2. ОДНОПАЛАТНІ ПАРЛАМЕНТИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	9
2.1. Рійгікогу як естонський формат реалізації принципу унікамералізму.....	9
2.2. Всекитайські збори народних представників як найвищий законодавчий орган КНР.....	13
2.3. Едускунта як зразковий парламент Фінляндії.....	16
2.4. Еллінський парламент як законодавчий орган Греції.....	20
2.5. Спільне та відмінне у функціонуванні однопалатних парламентів.....	23
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	27
ДОДАТКИ	29

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що однією з найважливіших проблем сучасних країн є розробка моделі державного механізму влади, що забезпечує прийняття державних рішень на основі волевиявлення державного населення. Для цього і був створений парламент. Парламент – найвищий орган законодавчої влади та є одним з найважливіших елементів здійснення влади держави. Парламент – єдиний представницьким орган народу здійснює керівництво над зовнішньою політикою держави. Наявні є дві основні моделі парламенту: бікамералізм (двопалатний) і монокамералізм (однопалатний).

Монокамералізм – одна з двох основних моделей організації парламенту. На сьогодні у державах світу налічується більше як дві третини однопалатних парламентів, тобто понад 60% держав обирають саме цю модель організації парламенту. Більшість з новостворених держав вибирають однопалатний механізм законодавчої гілки влади, навіть не задумуючись про другу палату. Чому так відбувається? Які позитивні й негативні сторони в монокамералізмі? Чи всім державам підходить саме такий вид парламенту? Ці питання залишаються актуальними в політичній науці.

Об'єктом дослідження є однопалатні парламенти зарубіжних країн.

Предметом дослідження є спільне і відмінне в функціонуванні однопалатних парламентів.

Метою курсової роботи – вивчення особливостей однопалатних парламентів на основі порівняльного аналізу.

Завдання курсової роботи:

1. розкрити сутність та історію становлення зарубіжних однопалатних парламентів;
2. проаналізувати особливості функціонування монокамеральних парламентів, їхні функції та повноваження;

3. порівняти однопалатні парламенти на прикладі кейсів Естонії, КНР, Фінляндії та Греції.

Методологія дослідження. В курсовій роботі застосовувались історичний метод, методи аналізу та синтезу, метод системного аналізу, структурно-функціональний, компаративістський метод, метод аналізу документів. Історичний метод застосовувався під час дослідження історії монокамералізму. Під час застосовування структурно-функціонального методу ми з'ясували роль парламенту для інституту держави. Метод системного аналізу застосовувався для комплексного дослідження парламентів зарубіжних країн. Під час методу аналізу документів досліджувались тексти конституції різних країн. За допомогою методу аналізу та синтезу, вдалось зрозуміти, як функціонують однопалатні парламенти в зарубіжних країнах, а за допомогою компаративістського методу порівняти їх.

Структури роботи. Курсова робота містить вступ, два розділи, висновки, список літератури та додатки. Список літератури налічує – 23 позиції. Загальний обсяг роботи складає 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОНОКАМЕРАЛІЗМУ

1.1. Поняття, сутність і характерні риси монокамералізму

Термін «парламент» походить з французької мови «parler», що означає «говорити». Батьківщиною парламенту є Англія, оскільки вже у XII-XIV століттях влада короля була обмежена зборами феодалів, представників міст і сільських громад. Хоча до цього часу ще в історії були представницькі органи в античній Стародавній Греції, станово-представницькі установи в ранньому Середньовіччі в Європі [13].

Сучасний парламент – вищий орган народних представників, що виражає суверенну волю народу, регулює найважливіші соціальні відносини шляхом прийняття законів та контролює діяльність адміністративних органів та вищих посадових осіб. Парламент має багато інших повноважень. Він формує інші вищі установи країни. Наприклад, у деяких країнах він обирає президента, формує уряд, призначає конституційний суд, затверджує укладені урядом міжнародні договори та оголошує амністію [10, с. 264].

Сучасний парламент складається з одної або двох палат, хоча історично, і навіть у минулому столітті, в парламенті бувало і більше палат: у Союзній Асамблеї Югославії, відповідно до Конституції Соціалістичної Федеративної Республіки Югославія 1963 року (зі змінами, внесеними в 1968 році), було шість палат; Конституція Південно-Африканської Республіки 1984 року передбачала парламент з трьох палат: палати формувалися на основі раси: палата представників білих людей, палата представників кольорових рас та палата представників Індії [11].

Однопалатний парламент (монокамералізм) – загальнонаціональний представницький орган народу, що не поділяється на палати. На сьогодні близько 60% парламентів світу є однопалатними. Вибори до парламенту в

унікамеральних парламентах, як правило, проводяться серед громадян країни за допомогою прямих або багатоступеневих виборів. Депутати такого парламенту зазвичай вибираються на 4-5 років. В деяких країнах місця в парламенті резервуються для представників певних релігій або національностей. Прикладом останнього може слугувати парламент Ірану, де певна кількість місць в парламенті резервується для асирійців [15].

Парламент припиняє свої повноваження, коли до роботи приступає новий його склад, проте бувають випадки, коли парламенти розпускаються достроково. Це може відбуватись із різних причин, наприклад, якщо парламент не може сформувати уряд, не може почати пленарні засідання в визначений термін після його обрання [15].

Особливість повноважень парламенту пов'язана з його природою, оскільки він є вищим представницьким органом і має право визначати свої повноваження за допомогою законів та конституції. Якщо розглядати сфери повноважень в загальному, то їх можна розділити на: законодавча сфера; формування вищих органів держави; здійснення зовнішньополітичних функцій; контрольні повноваження. Законодавча сфера є найголовнішим завданням парламенту. Всі закони приймаються за певною процедурою; ця процедура для різних видів законів є неоднаковою [14].

Парламент може самостійно обирати, призначати та утворювати вищі органи країни чи частину їх складу. Парламент затверджує низку високопосадовців на посадах. У сфері зовнішньої політики парламент ратифікує міжнародні договори або погоджує з президентом ратифікацію міжнародних договорів і приймає рішення про використання збройних сил за кордоном [14] і т. д.

Якщо говорити про законодавчий процес однопалатних парламентів, то важливо зауважити, що прийняття законів – дуже важлива процедура, яка має свій порядок прийняття. Законодавчий процес складається зі стадій: подання законопроєкту, його обговорення, прийняття (відхилення)

законопроєкту, підписання закону главою держави, опублікування закону в офіційному виданні, вступ закону в дію. Найдовшою з цих всіх стадій є обговорення законопроєкту. Зазвичай, обговорення будь-якого законопроєкту починається в комітетах, проходить два чи три слухання, проте бувають випадки, коли законопроєкт розглядається терміново [23].

На першому читанні обговорюються основні положення законопроєкту та вирішується, чи такий закон є необхідний. Друге читання законопроєкту починається зі заслуховування доповіді про законопроєкт після чого він обговорюється по кожній статті та поправляється. У цьому обговоренні може приймати кожен депутат. Після закінчення обговорення проєкт передається на третє слухання. Третє читання розглядає законопроєкт зі всіма змінами й приймає закон в цілому. Для того, щоб закон був прийнятий, зазвичай треба, щоб за нього проголосувала більшість конституційного складу парламенту [12].

Після того як парламент прийняв законопроєкт, він передається главі держави на промульгацію. Глава держави може підписати закон або накласти на нього вето. Після промульгації закону главою держави закон упродовж кількох днів має бути опублікований в офіційних виданнях.

Депутати в парламенті часто наділяються спеціальними правами та привілеями, наприклад недоторканість (депутатський імунітет) та невідповідальність за свої висловлювання, зв'язані з його депутатською діяльністю. Якщо говорити про депутатський імунітет, то це означає, що депутат не несе відповідальності за свої дії в парламенті, навіть якщо ці дії визнають протиправними.

Становленню однопалатного парламенту в державі може слугувати ряд причин. Одною з них є державно-територіальний устрій. Монокамералізм більше характерний для парламентів унітарних держав, а для федерацій характерний бікеамералізм. Це є тому, що багато унітарних держав мають невелике населення, і робити другу палату було б нераціонально. Ще одною

причиною становлення одної палати є розміри держави. У державах з невеликою площею та чисельністю населення існування другої палати в структурі парламенту видається менш важливим [18, с. 4].

В останні роки спостерігаються процеси як переходу унітарних держав від однопалатної системи до двопалатної (Румунія, Польща, Чехія, Хорватія), так і навпаки (Швеція, Данія, Нова Зеландія). Це відбувається з різних причин [12]. Якщо говорити про переваги, то можна виділити такі плюси монокамералізму: однопалатний парламент простий у своїй структурі, законодавчий процес легший порівняно з двопалатним. Одним з найбільших плюсів однопалатних парламентів є те, що у них набагато ефективніше і швидше приймаються рішення, ніж у двопалатних парламентах. У двопалатному парламенті законопроект передається з нижньої палати в верхню; дві палати мають дійти консенсусу, в той час, як в однопалатному парламенті рішення приймається тільки в одній палаті [1]. Якщо говорити про недоліки однопалатного парламенту, то в однопалатних парламентах є велика загроза прийняття поспішних і непередуманих рішень, оскільки немає важелів, які б могли стримувати рішення певних депутатських груп.

1.2. Становлення монокамералізму та його розвиток у світовому політико-правовому процесі

Монокамеральна структура парламенту почала зароджуватись ще в XIV столітті. Одним з перших однопалатних парламентів був парламент Шотландії. Він зародився, коли тутешній король Давид II почав співпрацю з різними верствами суспільства. Тоді парламент став найважливішою інституцією в державній владі того часу. Парламент у той час став гарантією національної незалежності країни, бо завадив королю Давиду II передати право спадкування англійському Королівському дому.

Значення парламенту в Шотландії почало втрачати свою позицію з приходом до влади династії Стюартів, проте це тривало недовго, оскільки вже в 1424 році, після того, як Яків I повернувся з полону, парламент почав відроджуватись. У 1425-1426 роках парламент переживав один з піків законотворчості: разом із королем почав здійснювати дуже багато перетворень у сфері фінансової стабільності та державної влади [20]. На кінець XV століття парламент Шотландії почав виходити з під контролю короля, почав трохи обмежувати його повноваження.

До Другої світової війни більшість держав мали двопалатну структуру парламенту, не залежно від розмірів, форми устрою цих держав. Серед наявних на той час суверенних держав, однопалатними були лише парламенти кількох центральноамериканських держав, а також дуже малих країн (Люксембург, Ліхтенштейн, Монако та ін.). Проте після політичних потрясінь, викликаних Другою світовою війною, низка країн вдалися у різні способи змінювати структуру національних парламентів (Швеція, Греція, Данія, Туреччина та ін.).

Від 1950 року кількість суверенних держав зросла вдвічі. Це вплинуло на кількість однопалатних парламентів, бо десятки африканських, азійських тихоокеанських та карибських країн стали незалежними, і більшість з них сформували саме унікамеральні парламенти; питання двопалатного парламенту практично навіть не обговорювалось.

На сьогодні понад 3/5 усіх суверенних держав мають монокамеральну систему законодавчого органу.

РОЗДІЛ 2. ОДНОПАЛАТНІ ПАРЛАМЕНТИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

2.1. Рійгікогу як естонський формат реалізації принципу унікамералізму

Естонія – це одна з багатьох однопалатних країн. Законодавча влада цієї держави належить Рійгікогу – монокамеральному законодавчому органу. Естонський парламент складається зі 101 депутата, персональний склад яких змінюється кожні чотири роки. Рійгікогу має значну компетенцію, велику автономію, коли йдеться про розв’язання питань його структури та регламенту роботи. Усе це робить естонський парламент ефективною гілкою владою, сприяє політичній стабільності цієї держави [17].

Вибори в Рійгікогу є вільними та загальними для всіх громадян держави, а голосування – таємне. Усі громадяни, які досягли на день голосування вісімнадцяти років можуть брати у них участь, крім винятків, які зазначенні у Конституції Естонської Республіки [6]. Право на балотування до естонського парламенту мають право всі охочі дієздатні громадяни від 21 року. Вибори в Рійгікогу відбуваються раз на чотири роки, офіційну дату виборів оголошує президент держави не пізніше, ніж за три місяці до голосування. Також можуть відбутись позачергові вибори до Рійгікогу; вони можуть бути проведені не раніше, ніж за 20 днів і не пізніше, ніж за 40 днів після їх призначення. Причини їх призначення визначені в тексті конституції [6].

Кандидати, які хочуть бути депутатами, можуть бути висунені партією, коаліцією або фігурувати як незалежні кандидати. Громадяни також можуть висувати незалежних кандидатів індивідуально. Кожна партія може діяти тільки в одній коаліції, і кожен кандидат може брати участь лише в одному списку кандидатів у окрузі, або брати участь у списку округів та списку

національних кандидатів, якщо їхні імена однакові. Політичні партії або коаліції, які реєструють кандидатів у кількох виборчих округах, повинні подати національний список кандидатів. Кожен кандидат у депутати повинен мати громадянство Естонії та внести заставу, рівну мінімальній місячній зарплаті. Застава повертається кандидату, якщо він набере кількість голосів, що дорівнює мінімально 50% простої квоти, або якщо список кандидатів в депутати в якому він балотувався, бере участь у розділенні компенсаційних мандатів [6].

Загалом Естонія поділена на двадцять виборчих округів. Виборці голосують в округах відповідно до їхнього місця проживання. Громадянин, який має виборче право, отримує один бюлетень. Якщо громадянин не може прийти на виборчу дільницю, він може проголосувати альтернативними способами, наприклад поштою, в онлайн-форматі на офіційному сайті Рійгікогу [21].

Якщо детальніше досліджувати роботу естонського парламенту, слід посилатися на главу I Конституції (Загальні положення) Республіки Естонія. Естонія має республіканську форму правління, а суверенітет і незалежність країни є невіддільною частиною політичної системи. Відповідно до принципу поділу влади, важливі функції в країні, такі як законотворчість, виконання закону та здійснення правосуддя, покладаються на певні органи влади. Важливим принципом, що стосується системи державної влади, є верховенство права. Парламенту відводиться важлива роль серед інших органів державної влади. Він має вирішальний голос у законодавчому процесі, контролює виконавчу владу, впливає на призначення важливих державних високопосадовців.

Проаналізуємо функції естонського парламенту. Законодавча функція є найважливішою з усіх функцій. Законодавчий процес починається з законодавчої ініціативи. Право ініціативи поділяється між депутатами, комітетами та фракціями парламенту. Парламент може запропонувати уряду

внести якийсь законопроект. Якщо це стається, то цей проект має бути прийнятий більшістю депутатами. Після подання законопроекту, він розглядається на двох або трьох читаннях. Опісля підтриманий законопроект подається на підпис президенту Рійгкоку. Рада призначає загальний комітет і подає йому рахунок-фактуру. Якщо законопроект був розроблений іншим членом, політичною партією чи комітетом, президент Рійгікогу вимагає його коментарів від республіканського уряду до наступного робочого дня. Уряд може відмовитись коментувати. Проте якщо все-таки він вирішить коментувати, то вони повинні подати свої коментарі протягом п'яти тижнів з моменту отримання рахунку [6].

Виконавчий комітет повинен скоригувати свою думку щодо законопроекту. Відповідно до своєї рекомендації, рада Рійгікогу включить рахунок до списку. Перше читання починається зі звіту комітету та звіту відправника. Якщо комітет подає пропозицію для другого читання, а жодна політична партія чи комітет не подає відмову, перше читання закінчується без голосування, що означає, що законопроект переходить до другого читання [21]. Якщо загальний комітет не робить такої рекомендації та не подає пропозицію про відхилення законопроекту, справа відкрита для обговорення. Якщо законопроект не пройде друге читання в кінці дебатів, законопроект буде відхилено. Після першого читання члени постійних комісій та політичних партій можуть подати пропозиції щодо вдосконалення протягом десяти робочих днів. Спікер Рійгікогу може призначити другу дату подання законопроекту за пропозицією Бюро. Перше читання має бути завершено протягом семи тижнів після засідання групи Рійгікогу.

Друге читання відбувається, не пізніше ніж через три місяці після першого. За цей час комітет коментує внесені під час першого читання зміни, та надсилає повний змінений текст законопроекту членам Рійгікогу. У другому читанні той, хто подав проект та профільний комітет парламенту, виступають щодо законопроекту, після чого відбуваються дебати й

голосування за поправки. Друге читання може бути тимчасово зупинене. Якщо друге читання було перерване, тоді депутати можуть запропонувати свої зміни до цього законопроєкту. Внесення поправок до законопроєкту вважаються прийнятими, якщо за них проголосували понад половину депутатів. Після другого читання законопроєкт передається на третє читання і парламент має прийняти резолюцію щодо нього [19].

Початок третього читання відбувається не пізніше, ніж через місяць після закінчення другого. Голосування щодо поправки законопроєкту відбувається, так само як і у другому читанні. Законопроєкт приймається, якщо було проведено два-три читання і за прийняття законопроєкту проголосувало більше депутатів, ніж проти. У статті 108 Конституції Естонії написано, що закон набирає чинності після десяти днів з часу опублікування його в офіційному журналі Естонської Республіки «Riigi Teataja» [17].

Одна з функцій Рійгікогу – функція контролю, вона має доволі сильну позицію щодо виконавчої влади. Найрадикальнішим способом контролю є виголошення недовіри уряду. Проте подання має свої процедурні обмеження які унормовані в тексті Конституції. Подання про висловлення недовіри має робить мінімум одна п'ята частина парламенту, а пізніше його має підтримати більша частина Рійгікогу. Повторне подання щодо недовіри через ті ж причини може бути зроблене через три місяці після минулого подання [6].

Наступною функцією естонського парламенту є формувальна функція, вона надає Рійгікогу великий вплив на державну владу. У тексті Конституції Естонії зазначено, що парламент має висувати кандидатуру на посаду прем'єр-міністра, голову верховного суду, генерального аудитора, голову правління Банку Естонії та керівника збройних сил Естонії [6].

2.2. Всекитайські збори народних представників як найвищий законодавчий орган КНР

Національний народний конгрес КНР (ВЗНП) є найбільшим однопалатним парламентом і взагалі парламентським органом світу. Парламент КНР є вищим органом влади, який виконує законодавчі функції. Налічує 2980 членів, які обираються строком на 5 років, за допомогою багаторівневої системи виборів. Його члени свою роботу не отримують заробітної плати. Відповідно до конституції депутати мають імунітет, який передбачає те, що вони не несуть відповідальності за свої вчинки чи висловлювання на засіданнях парламенту [7].

Вибори до парламенту проходять таємним голосуванням в багато рівнів, самі депутати обираються провінційними народними зборами, які обираються органами нижчого рівня і так далі до місцевих народних зборів, які обираються безпосередньо електоратом. На кожному рівні виборів кількість кандидатів обмежується пропорційно кількості місць. До прикладу, на 100 місць допускається 110 кандидатів, на нижчому рівні цей коефіцієнт збільшується до 120 виборців і так далі поки не дійде до найнижчого рівня, на якому обмежень немає [13].

За Конституцією КНР парламенту де-юре надається повноваження контролю над урядом, верховним судом, спеціальними комітетами, центральною військовою комісією та обрання головних офіцерів держави [7].

У конституції закріплено, що парламент є найвищим і найважливішим органом державної влади КНР. Більшість повноважень парламенту виконує постійний комітет, він складається зі 170 депутатів, які можуть одночасно обіймати посаду й у інших органах влади. Постійний комітет, зазвичай, збирається на свої сесії тоді, коли немає основних сесій в парламенті [7].

Президія китайського парламенту, це орган з 178 членів. До його складу входять члени Комуністичної партії КНР, інших партій та організації

(Всекитайська федерація промисловості та торгівлі). Цей орган призначає президента, віцепрезидента та інших вищих посадових осіб.

Якщо говорити про функції китайського парламенту, то є чотири основні. Першою є контроль за виконанням та внесення змін до Основного Закону держави. Зміни до Конституцій КНР можуть вносити в парламенті поправками, або за допомогою доповнення новими законопроектами. Постійний комітет або мінімум одна п'ята депутатів парламенту пропонує поправки до Конституції і їх має підтримати 2/3 депутатів парламенту.

Другою функцією китайського парламенту є те, що він може приймати і вносити зміни до основного закону КНР. Ця функція означає те, що ВЗП може регулювати кримінальні правопорушення, державні органи та інше. Парламент КНР обирає на посаду президента та віцепрезидента КНР, крім того, ВЗП призначає прем'єр-міністра та інших важливих осіб. Парламент КНР призначає усіх членів постійного комітету.

Третьою функцією парламенту КНР є те, що він уповноважений визначати основні державні проблеми. Це означає, що ВЗП періодично вивчає і затверджує звіт про національну економіку країни, звіт про державний бюджет та інші.

Четвертою функцією ВЗП є законодавча функція. Ця функція полягає в тому, що парламент приймає законопроекти. Законодавчі процедури Національного народного конгресу сформульовані відповідно до п'ятирічного плану роботи, складеного Комітетом із законодавчих питань. У плані роботи група законодавців або адміністративних органів Державної ради має підготувати конкретний законодавчий акт. Пропозиції розглядаються на щорічній сесії, де викладається робота парламенту в певному році. Після цього законопроект читається на трьох читаннях та проводяться консультації з громадськістю щодо такого потенційного законодавства. Остаточне затвердження призначається на пленарному

засіданні, і, як зазвичай це типово для недемократичної держави, голосування проходить майже одноголосно [13].

Парламент працює в режимі сесій, які проводяться раз на один рік. Вони тривають не більше половини місяця. Першу сесію, зазвичай, скликає Постійний комітет, минулого скликання у два місяці після парламентських виборів. Перед кожною сесією Постійний комітет має повідомити про сесію за місяць до неї. Постійний Комітет може скликати позачергові сесії за їхньою ініціативою або за ініціативою як мінімум одної п'ятої усіх депутатів парламенту. Перед кожною сесією депутати збираються на підготовче засідання, на якій обирається Президія та Начальник секретаріату даної сесії та вирішуються різні питання, які стосуються підготовки до сесії, яким засіданням керую Постійний комітет [7].

Усі сесії парламенту проводяться у відкритому режимі, у них беруть участь не тільки депутати, але й особи Державної ради, Генеральний прокурор та члени Центральної військової ради. Інші працівники зацікавлених структур і охочі можуть бути допущені, якщо на це дасть дозвіл Президія ВЗНП.

Право подавати законопроекти має Президія сесії, державна рада, Постійна комісія, Верховний суд, Верховна народна прокуратура, делегації та 30 і більше депутатів. Усі законопроекти, крім тих, які подали делегації та групи депутатів, прямують на розгляд до делегацій або спеціальних комісій, після чого комісія приймає рішення чи подавати його на розгляд чи ні. Ті проекти, які внесли депутати, розглядаються одним з двох способів: президія приймає розгляд проекту на сесії; розгляд проекту починається після того, як він був розглянутий спеціальною комісією [7].

Обговорення законопроекту так регульоване Регламентом парламенту, що якщо проект розглядається одразу на сесії, то на засіданні проводиться слухання цього законопроекту та пояснень до нього, після чого цей законопроект розглядається у делегаціях та комісіях. Комісія законодавчих

припущень після того, як законопроект розглянувся, має узагальнити зауваження і скласти доповідь ще до їх обговорення в парламенті. Ініціатор законопроекту за бажання може відкласти проект ще до його винесення на голосування. У такому випадку проект тимчасово зупиняється або президія може його припинити [13].

2.3. Едускунта як зразковий парламент Фінляндії

Фінляндська республіка – скандинавська держава, яка має однопалатний верховний законодавчий орган. Відповідно до Конституції Фінляндії суверенітет належить народові, і цю владу уособлює парламент. Парламент у Фінляндії складається з 200 депутатів, з яких один депутат є членом Аланду (острова), а інші 199 обираються кожні чотири роки безпосередньо шляхом голосування за пропорційною системою представництва. Кандидатів в парламент вибирають на 4 роки, раніше вибори тривали два дні, проте з часом вирішили робити голосування в один день [8]. У парламентських виборах має право голосувати кожен громадянин, якому на момент виборів виповнилось 18 років. Кожен виборець запрошується на голосування за допомогою бюлетеня, який надсилається поштою.

Для проведення парламентських виборів Фінляндія поділена на 13 виборчих округів. Кількість представників які надаються кожному округу, пропорційна чисельності населення, винятком є Аланду, який завжди вибирає одного представника. Хоча порогу для виборів немає, за останні десятиліття багато виборчих округів були зменшені, а деякі виборчі округи зараз мають лише шість виборців. Це ускладнює малим партіям завоювати представників цих округів. В кожному виборчому окрузі призначають виборчу комісію, яка готує списки кандидатів та затверджує результати виборів. Відповідальність за проведення виборів несе Міністерство юстиції.

Дострокові вибори можуть відбутись тільки, якщо президент Фінляндії їх призначить. Відповідно до Конституції Фінляндії, глава держави може зробити це лише тоді, коли прем'єр-міністр подасть пропозицію щодо дострокових виборів та після консультацій парламентськими групами під час того як іде засідання парламенту [8]. Проте, якщо дивитись у попередні версії конституції, то президент мав право в особистому порядку призначити дострокові вибори.

Жорсткого виборчого порогу (прохідного бар'єра) у парламенті немає. В результаті цього з'явилася велика кількість партій, які представляються в парламенті. Наприклад, у 2019 році дев'ять партій отримали місця в парламенті, з яких шість партій отримали принаймні 15 місць. Зважаючи на те що, така велика кількість партій та відсутності прохідного бар'єра, абсолютну більшість однієї партії в парламенті майже неможливо отримати. Фінляндський парламент за всю свою історію лише один раз отримав абсолютну більшість однієї партії: на виборах 1916 року соціал-демократи отримали 103 місця в парламенті. Відколи Фінляндія отримала незалежність у 1917 році, жодна партія так і не змогла отримати абсолютну більшість, 101 місце в парламенті. Тому більшість фінських урядів були коаліційними, створеними трьома або більше партіями [1].

Президент Фінляндії обговорює питання про створення нового уряду Фінляндії зі спікерами парламенту та представниками парламентських груп. Згідно з Конституцією Фінляндії, парламент обирає прем'єр-міністра, якого призначає президент. Саме прем'єр-міністр є найпотужнішою політичною фігурою в країні. Інші міністри призначаються Президентом за поданням прем'єр-міністра. Хоча окремі міністри не призначаються парламентом, вони можуть бути окремо відсторонені шляхом висловлення недовіри. Весь уряд також повинен мати довіру парламенту і повинен подати у відставку з поданням недовіри. Уряд несе колективну відповідальність за дії міністрів [8].

До виборів прем'єр-міністра парламентські групи (групи що відповідають політичним партіям) ведуть переговори щодо урядової платформи та складу уряду. На підставі результатів цих переговорів та після консультацій з Головою Палати та політичними групами Президент інформує Парламент про кандидата в Прем'єр-міністри. Парламент голосує за пропозицію, і, якщо вона буде успішною, і за неї проголосує більшість кандидат буде обраний прем'єр-міністром [8].

Щорічна сесія Едускунта, як правило, розпочинається на початку року і складається з двох термінів. У перший день щорічної сесії Едускунта вибирає спікера та його заступників. Головує на цих виборах найстаріший народний депутат. Спікери які обираються на посаду, складають урочисту присягу перед парламентом.

Під час щорічних сесій парламент також обговорює законопроекти та правки до них. Є три способи подачі законопроектів. Зазвичай законопроекти які обговорюються надходять від Державної влади. Проте кожен член або група членів може подати законопроект, але він зазвичай не проходить комітет. Третім способом подачі законопроекту є те, що громадяни Фінляндії за бажанням можуть подати ініціативне яка протягом шести місяців має отримати 50000 схвалень від виборців. Якщо ініціатива набрала відповідну кількість голосів, то вона розглядається як і будь-який інший законопроект. Усі законопроекти які були внесені, спочатку обговорюються членами парламенту і після цього направляються до комітету до якого вони належать. Якщо законопроект стосується не одної, а багатьох сфер законодавства, Великий комітет спочатку питає думку інших комітетів. Остаточну форму законопроекти отримують у парламентських комітетах. Усі комітети працюють у закритому режимі, проте після прийняття законопроекту їхні роботи згодом оприлюднюються [1].

Заява комітету обговорюється на двох сесіях поспіль. На першій сесії Едускунта обговорює законопроект і готує його остаточну форму. Спочатку

на першій частинні проводиться обговорення конкретного законопроєкту в загальному. Одразу після цього в парламенті обговорюються певні пункти законопроєкту та інші форми які під час слухання пропонуються членами парламенту.

На другій сесії остаточно сформульований законопроєкт приймається або відхиляється. Якщо законопроєкт змінює конституцію якимось чином, наступне його слухання відбувається після наступних виборів парламенту. У конституційних питаннях законопроєкти приймаються після того, як їх затвердила більше, ніж дві третини парламенту, в усіх інших випадках достатньо просто більшості голосів [8].

Члени парламенту не є працівниками й тому добровільно звільнитись або піти у відставку не можуть, проте їх можливо звільнити за згодою парламенту. Усі члени парламенту мають депутатську недоторканість. Вони не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за будь-що, що вони говорять під час пленарних засідань чи будь-що, що вони роблять без схвалення парламенту. Депутатам можна пред'явити звинувачення у золоченні, зробленого під час того як вони були на посаді, лише за згоди Едсунта.

Учасники мають право обговорювати тематичні питання. Однак вони повинні діяти «гідно та урочисто», щоб уникнути особистих образ. Якщо депутат порушує це правило на засіданні парламенту, спікер може перервати засідання. Серйозні порушення цього розпорядження можуть призвести до тимчасового звільнення за рішенням парламенту. Якщо депутат засуджений до ув'язнення на певний строк за умисні злочини або не був покараний за виборчі злочини, парламент може прийняти рішення про його звільнення, якщо за це проголосує дві третини депутатів [8].

2.4. Еллінський парламент як законодавчий орган Греції

Еллінський парламент – це вищий демократичний інститут який через виборний орган народних депутатів представляє громадян Греції. Зараз парламент є однопалатним, проте так було не завжди, оскільки протягом 1844-1863 та 1927-1935 років він був двопалатним з верхньою (Сенатом) та нижньою (Палатою депутатів) палатами. Нині парламент Греції налічує 300 депутатів. Вони обираються на 4 роки, за допомогою системи «посиленого» пропорційного представництва в 48 виборчих округах, 8 одномандатних округах та 1 загальнонаціональним списком. 288 депутатів визначаються завдяки виборчим округам, на яких кожен виборець відає свій голос за певну партію, а решта 12 депутатів визначаються за загальнопартійним списком. Можуть висунути свою кандидатуру в депутати громадяни Греції, які досягли 18-річного віку та мають право голосувати та не підпадають під жоден з критеріїв дискваліфікації зазначених у Конституції. Винятком є хіба державо-службовці та викладачі вищих навчальних закладів оскільки вони не мають права подавати свою кандидатуру навіть якщо звільнились до початку виборів [5].

Кожен депутат парламенту наділений імунітетом від кримінальної відповідальності, арешту або затримання. Проте якщо депутат підозрюється у скоєнні якогось кримінального злочину, за допомогою спеціального судового засідання його можуть позбавити від депутатських повноважень.

Грецький парламент складається з 300 депутатів які обрались шляхом таємного голосування. Після виборів продовж 30 днів парламент має зібратися на перше пленарне засідання. Пленарний період починається щороку у перший понеділок жовтня і триває не менше 5 місяців [5]. Інтервал на який обираються депутати, називається «парламентським терміном». Під час парламентського терміну Грецький парламент проводить регулярні сесії, і також можуть проводитись позачергові сесії якщо це вважається за

потрібне. Позачергову сесію парламенту може скликати Президент республіки й він приймає рішення щодо її тривалості та мети.

Головним на засіданнях парламенту є спікер, він є представником парламенту у міжнародних парламентських організаціях та двох сторонніх міжпарламентських засіданнях. У грецькій Конституції записано, що якщо Президент республіки помирає, відсутній понад 10 днів за кордоном або подає у відставку то спікер тимчасово виконує його обов'язки [22].

Обирання спікера є дуже важливим для парламенту і тому для того, щоб кандидат став спікером йому треба набрати абсолютну більшість голосів (151 голос і більше). Бувають випадки коли кандидати не набирають потрібної суми голосів. Якщо таке трапляється, то проводиться ще один тур, і стає спікером той хто набирає більшість голосів парламенту [6].

Діяльність парламенту регулюється Президією. Президія складається зі спікера, семи віцеспікерів, трьох голів комітету та шести секретарів. Члени які входять до Президії не можуть будь-яку іншу посаду в парламенті, це робиться для того, щоб зберегти чіткий розподіл влади та не допустити впливу на якісь рішення парламенту. Президія відповідальна за бюджет, послуги та персонал. Заступники спікера відповідальні за питання управління та виконання парламентських обов'язків, також можуть обіймати посаду спікера за його відсутності та представляти парламент Греції за кордоном. Голови комітету допомагають спікеру з таких питань як управління виконавчими справами або будь-які інші які спікер покладе на них. У секретарів немає чітких зобов'язань, вони виконують ту роботу яку спікер їм доручить [22].

З метою здійснення парламентського контролю були створено комітети, в які входять народні депутати. Комітети беруть участь в різних спеціальних питаннях, допомагають в законодавчій сфері та контролю за парламентом. Згідно з Конституцією Греції ці комітети поділяються на групи, такі як: постійні комісії; спеціальні постійні комісії; спеціальні

комітети; спеціальні постійні комітети; комітети з питань внутрішніх справ парламенту; комітет з громадських організацій, банків, комунальних підприємств та органів соціального захисту; комітети з питань національного значення або загального інтересу; слідчі комітети; спеціальні комітети; комітет з аудиту депутатів та політичних партій; комітет з конституційного перегляду; комітети з питань національного значення чи загального інтересу [22].

На пленарних засіданнях депутати та уряд можуть за бажання подавати законопроекти, поправки та доповнення до них. Усі законопроекти, які подаються на розгляд мають супроводжуватися звітом, який оцінює їхню вартість, цей звіт подає Генеральна бухгалтерія. Також обов'язковим є те, що до кожного законопроекту має міститись звіт, в якому містяться цілі запропонованого законопроекту та точна редакція що підлягає змінам або скасуванню. Законопроект розглядається на двох етапах, кожен з яких триває не менше семи днів [22].

Під час першого слухання відбуваються дебати та вносяться корекції до законопроекту, після чого законопроект відкладається на друге слухання. Між двома слуханнями відбувається розглядання законопроекту Спеціальним комітетом, який може висловити свою думку з будь-якого питання. Після цього законопроект відправляється на пленарне засідання на якому депутати парламенту голосують у три етапи за те, чи приймати законопроект, чи ні. Перший етап передбачає те, що на ньому обговорюється основна тема законопроекту, на другому етапі проводиться обговорення проекту за статтею, а на третьому весь законопроект в цілому. Після цього парламент вирішує чи приймати законопроект чи ні. Законопроект приймається, якщо за нього проголосувала абсолютна більшість (50% + один депутат з усіх присутніх) за умови, якщо присутніх більше, ніж 75 депутатів.

Бувають випадки, коли уряд може визначити, щоб парламент розглянув законопроект в терміновому порядку. У цьому випадку законопроект

надсилається Постійному комітету, і він вирішує чи прийняти запит уряду. Якщо комітет приймає запит, то цей законопроект має розглянутись парламентом лише на одному слуханні[6].

Після того як законопроект прийняли його відправляють Президенту Грецької Республіки й він його публікує в урядовому віснику. Через три дні після публікації законопроект вважається дійсним.

2.5. Спільне та відмінне у функціонуванні однопалатних парламентів

Отже, детальне дослідження кожного з парламентів дало змогу зрозуміти, що хоча парламенти схожі за своєю моделлю проте у них є як спільні, так і відмінні особливості функціонування. Кожен парламент з вище наведених складається з різної кількості депутатів. Ці депутати обираються шляхом голосування, проте у трьох країнах (Естонія, Фінляндія та Греція) депутати обираються за допомогою прямого, а парламент КНР багаторівневого голосування.

Однією з відмінностей між парламентами є їхня структура. Рійгікогу складається з депутатів, керівництва, комісій, фракцій, делегацій, Депутатських груп та об'єднань. Фінляндський парламент складається з уряду, спікера та віцеспікерів, та комісій. Парламент КНР складається з депутатів, уряду, постійної комісії, комісій з різних питань, президії та секретаріату який змінюється кожної сесії. Грецький парламент складається з депутатів, уряду, президії та різних комітетів.

Право голосування та бути обраним в цих країнах починається з різного віку. У Греції балотування в парламент може відбуватись з 25 повних років на час виборів, Естонії починаючи з 21 року, а у Фінляндії з 18. Згідно з конституціями країн кожен парламент відіграє важливу роль у формуванні вищих посадових осіб, проте повноваження у цій сфері в них трішки відрізняється. До прикладу, Рійгікогу і парламент КНР та Еллінський

парламент обирають голову їхньої держави на посаду за допомогою таємного голосування, затверджують кандидатуру на посаду прем'єр-міністра та склад уряду. В той час як парламент Фінляндії не обирає президента, проте обирає прем'єр-міністра та уряд.

Безумовно, найважливіша функція парламенту – законодавча. Усі парламенти можуть врегульовувати та змінювати конституцію своєї країни. Подання законодавчої ініціативи у цих країнах наділенні депутати парламенту групами або по одинці (в КНР тільки група депутатів з 30 або більше осіб), уряд, державна влада, та постійні комітети (громадяни Фінляндії мають право подавати законопроекти у вигляді ініціативи) та інші. Усі поданні законопроекти проходять різні комісії, наприклад у Греції наукове управління проводить оцінку законопроектів, у КНР законопроекти перед розглядом на сесії прямують до різних комітетів та делегацій.

Розглядання законопроектів розглядається на трьох сесіях, під час яких вирішується чи приймати даний закон, чи ні.

Отже, однопалатні парламенти схожі між собою, проте, дечим можуть відрізнятись. Зазвичай деякі функції, кількість членів парламенту та структура парламенту відрізняються. Це залежить від їхньої форми правління та державного устрою та державного правління.

Спільні та відмінні функції парламентів які мають одну палату подано у таблиці (див. Додаток 1).

ВИСНОВКИ

1. Парламент – вищий представницький орган народу, що представляє народ, регулює соціальні відносини за допомогою прийняття законів і здійснює контроль за діяльністю вищих посадових осіб та адміністративних органів. Формування парламенту та його структура напряду залежить від державного устрою, державного режиму, історичних аспектів, розмірів держави. Нині у світі діють як одно-, так і двопалатні парламенти.

2. Унікамеральний парламент – загальнонаціональний представницький орган народу, що має тільки одну палату в своїй структурі. Повноваження парламенту пов'язані з тим, що він є вищим представницьким органом. Сфери повноважень: законодавча, формування вищих органів держави; здійснення зовнішньополітичних функцій; контрольні повноваження.

3. Дослідивши механізм однопалатної системи можна зробити такий висновок, що її принциповою перевагою над двопалатною системою безперечно є те, що законодавчий процес є набагато легший і простіший, ніж у бікамеральному парламенті. Дослідники однопалатності вважають, що саме цей механізм є менш витратним, навіть якщо кількість членів в палатах однакова.

4. Основною слабкістю однопалатної системи є те, що через відсутність другої палати, яка б могла стримувати рішення іншої палати, існує загроза прийняття поспішних рішень, узурпована влада.

5. Після порівняння однопалатних парламентів Естонії, КНР, Фінляндії та Греції, ми зробили висновок: однопалатні парламенти країн світу відрізняються своїми особливостями, залежно від того, який в певній державі державно-територіальний устрій, форма правління, чи ця держава

завжди мала однопалатний парламент, чи перейшла від двопалатної структури.

6. Монокамералізм як вид законодавчого представництва доволі перспективний, але не дуже підходить усім державам. Однопалатний парламент більше відповідний невеликим, унітарним державам, хоча завжди в усьому є винятки. Монокамералізм має свої плюси та мінуси, проте не позитивних сторін в однопалатному парламенті все ж більше, ніж негативних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. А як у них? Світові парламентські практики / [Н. Бабинська, А. Константинівська, О. Рибій, А. Бондарчук]; за заг. ред. А. Бондар. Київ, 2016. 80 с.
2. Баглай М. В. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов/ М. В. Баглай, Ю. И. Лейбоид, Л. М.Энтина. Київ: Норма, 2004. 832с.
3. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник / А. З. Георгіца. Київ: Рута, 2000. 424 с.
4. Конституционное право зарубежных стран: учебник для студентов / [В. Лучин, Г. Василевич, А. Прудніков]; за заг. ред. Н. Д. Эрпа Київ: ЮНИТИ – ДАНА: Закон и право, 2012. 727 с.
5. Конституція Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://legalns.com/download/books/cons/greece.pdf>
6. Конституція Естонії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://legalns.com/download/books/cons/estonia.pdf>
7. Конституция Китайской Народной Республики [Електронний Ресурс] – Режим доступу: <https://legalns.com/download/books/cons/china.pdf>
8. Конституція Фінляндії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://legalns.com/download/books/cons/finland.pdf>
9. Маклакова В. В. Иностранное Конституционное право. Київ: Юристь, 1996. 512 с.
10. Михайлова О. В. Порівняльна політологія. Київ: Юрайт, 2019. 309 с.
11. Росенко М. І. Парламенти зарубіжних країн: Дослідження досвіду та організації діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_59
12. Рудич Ф. М. Порівняльна політологія. Київ: МАУП, 2006. 148 с.

13. Страшун Б. А. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Том 4. Частина Особлива: країни Америки та Азії. К.: НОРМА, 2001. 656 с.
14. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран: учебник. М.: Юристъ, 1997. 568 с.
15. Чиркин В. Е. Основы конституционного права: учебное пособие. М.: Манускрипт. 1996. 272 с.
16. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Київ: АртЕк, 2002. 264 с.
17. Ciechanowska J. UNICAMERALISM AS A FEATURE OF ESTONIAN PARLIAMENT, 2018. 48 p.
18. Massicotte L. Legislative Unicameralism: A Global Survey and a Few Case Studies. University of California, 2016. 21 p.
19. Mróz M. Riigikogu. Parlament Republiki Estońskie Przegląd Sejmowy. Tallinn, 1997. 168 p.
20. Passaglia P. Unicameralism, Bicameralism, Multicameralism: Evolution and Trends in Europe / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.sciendo.com/POF/pof.2018.10.issue-2/pof-2018-0014/pof-2018-0014.pdf>
21. Riigikogu Rules of Procedure and Internal Rules [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/518112014003/consolide>
22. Standing Orders of the Hellenic Parliament / [Електронний Ресурс] – Режим доступу: <https://www.hellenicparliament.gr/en/Vouli-ton-Ellinon/Kanonismos-tis-Voulis/>
23. Verma R. One Chamber or Two? Deciding Between a Unicameral And Bicameral Legislature / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ndi.org/sites/default/files/029_ww_onechamber_0.pdf

ДОДАТКИ

Додаток 1. Порівняльний аналіз однопалатних парламентів

Критерій оцінювання	Естонія	КНР	Фінляндія	Греція
Склад парламенту	101	2890	200	300
Вибори	прямі	багаторівневі	прямі	прямі
Строк повноважень	4 роки	5 років	4 роки	4 роки
Вік, з якого можна обиратися до парламенту	21 рік	21 рік	18 років	25 років
Право законодавчої ініціативи	Депутати парламенту, уряд, постійні комітети, глава держави	Президія сесії, державна рада, Постійна комісія, Верховний суд, Верховна народна прокуратура, делегації та 30 і більше депутатів.	Органи державної влади, депутат або група депутатів, громадяни країни.	Депутати парламенту, уряд, державна влада, постійні комітети парламенту
Контрольні функції	Контроль за діяльністю уряду, судами.	Контроль над урядом, верховним судом, спеціальними комітетами, центральною військовою комісією та обранням головних офіцерів держави	Контроль за управлінням державою та діяльністю судових органів	Контроль за діяльністю уряду
Призначення посадовців	Призначає президента країни, затверджує кандидатуру прем'єр-міністра та склад уряду	Призначає голову держави, затверджує кандидатуру на посаду прем'єр міністра та затверджує склад уряду	Обирає прем'єр-міністра	Обирає прем'єр міністра
Методи впливу парламенту на уряд	Призначає уряд та може його розпустити, оголосивши недовіру	Може впливати на уряд оскільки здійснює контроль над ним	Може подати вотум недовіри прем'єр міністру або одному з членів уряду	Може подати вотум недовіри уряду